

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

AUGUSTS 2026

Labklājības ministrija

Iespējas

Uzsākta Eiropas Savienības finansētā projekta **"Women TechEU" trešā kārtā** (2026–2028) un atvērta pieteikšanās atbalstam, kas paredzēts Eiropas jaunuzņēmumiem dziļo tehnoloģiju jomā, kurus vada sievietes. Līdz 2027. gada sākumam plānotas vairākas informatīvās dienas, tuvākā no tām jau 15. septembrī.

Programmas **"Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības" 3. pīlāra "Daphne"** ietvaros (CERV-2026-DAPHNE) ir izsludināts projektu konkurss ar dzimumu saistītas vardarbības un vardarbības pret bērniem novēršanai un apkarošanai. **2026. gadā ir noteiktas 5 prioritātes**, starp kurām ir arī atbalsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām, cietušo atbalsta pasākumi, ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanas pasākumi. Pieteikumu iesniegšanas termiņš ir 3.novembris, un septembra sākumā gaidāms tiešsaistes pasākums interesentiem.

Pieejamas **e-mācības par vienlīdzīgām iespējām un nediskrimināciju** valsts un pašvaldību iestāžu un to kapitālsabiedrību darbiniekiem. Mācību mērķis ir uzlabot politikas veidotāju un īstenotāju veikspēju un zināšanas vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas jomā. E-mācību saturs veidots moduļu veidā un aptver gan

teorētisku ievadu diskriminācijas jautājumos, gan detalizētu informāciju par diskriminācijas aizlieguma pamatiem.

Platforma Open.lv piedāvā bezmaksas e-mācības darbam ar dažādām sabiedrības grupām. Starp piedāvātajiem kursiem arī tādas mācības kā **"Sociālais darbs daudzveidīgā sabiedrībā"** un **"Sociālais darbs ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām"**. Interesentiem pieejami arī divi maksas Venta Sīļa lekciju kursi par **moderno vīrišķību** un **dzimumu lomām**.

11. un 12. septembrī biedrība "Ogle" rīko jau sesto mentālās veselības festivālu Rīgā, Tallinas kvartālā. Festivāla programmā paredzētas diskusijas, konsultācijas ar speciālistiem, lekcijas, darbnīcas un nodarbības, kā arī dažādas iesaistošas aktivitātes ikvienam.

Pasniedzēja Elizabete Pičukāne piedāvā **pašaizsardzības kursus sievietēm**. 24 nodarbību kursā dalībnieces varēs apgūt drošības novērtēšanas prasmes, uzbrucēja atvairīšanu ar balsi vai ķermeni, kā arī citus pašaizsardzības paņēmienus. Kursi paredzēti sievietēm vecumā no 18 gadiem, nav nepieciešamas priekšzināšanas vai īpaša fiziskā sagatavotība.

Neatkarīgais teātris "Dirty Deal Teatro" skatītājus aicina uz režisora **Toma Treiņa un dramaturga Matīsa Gricmaņa izrādi "Stiprais dzimums"**. Iestudējums pievēršas demogrāfiskajai krīzei, jautājot, kāda loma tās risināšanā ir vīriešiem. Izrādes centrā ir trīs draugi, kas cenšas vienoties par Latvijas demogrāfijas glābšanas plāna izveidi. Iestudējums izgaismos demogrāfijas problēmas sarežģīto iedabu, kā arī izcels vīriešu grūtības atklāti sarunāties. Pirmizrāde notika 3. septembrī.

No 5. septembra līdz 20. septembrim festivāla "Homo Novus" ietvaros Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā būs skatāma mākslinieku Sodjas Zupancas Lotkeres un Tadeaša Ržīhas (Čehija) teātra izstāde **"Meitenes pa labi, zēni pa kreisi"**. Tā ir par identitāti, piederību un to, kā mūsu pieredzi veido citu cilvēku vērtējošie skatieni un kritiskie izteikumi.

Latvijā

Portāla "Delfi" raidījumā "Zinātne vai muļķības" psihiatri Nikita Bezborodovs un Elmārs Tērauds skaidro atšķirības UDHS (Uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroma) diagnosticēšanas biežumā meitenēm un zēniem un kā agrīnā audzināšana, sagaidot no bērniem dažādas uzvedības, ietekmē to, vai ir iespējams sindromu atpazīt pietiekami agri. Šīs atšķirības izpaužas arī pieaugušā vecumā un būtiski ietekmē gan ārstēšanu, gan sabiedrības attieksmi.

Žurnāla **"Ir" viedokļu sadaļā Nadia Benaissa** raksta par sieviešu iesaisti STEM jomās, īpaši uzsverot MI (mākslīgā intelekta) ietekmi uz nodarbinātību un tradicionālajām karjerām. Autore uzsver mentoringa un praktiskās pieredzes nozīmi karjeras izvēlē sievietēm, kā arī aicina tehnoloģiju uzņēmumus pārskatīt personāla politiku un būt atvērtiem netipiskām pieredzēm.

Biedrības "Papardes zieds" Vasaras skolas uzmanības centrā šogad bija seksuālā un reproduktīvā veselība, aplūkojot to no dažādu nozaru perspektīvas. Rīgas Stradiņa universitātes vadošā pētniece un docente Jana Kukaine Vasaras skolā vadīja **lekciju par reproduktīvo taisnīgumu klimata pārmaiņu kontekstā**, ko raksturo dabas resursu izsaimniekošana, pieaugoša vides noplicināšana un uz peļņu orientētas saimniekošanas formas. Lektore aicināja pievērst uzmanību tam, kā sociālā nevienlīdzība, sieviešu tiesības un izvēles autonomija savstarpēji mijiedarbojas, veidojot nākotnes scenārijus gan reproduktīvajai veselībai, gan kopienas noturībai krīzes apstākļos.

SIA "Grāvējs" projekta "Būvgružu akadēmija" laikā veikta **aptaujā noskaidrots, ka apzinīgāk būvgružus šķiro sievietes**. Atšķirības vērojamas arī būvgružu nogādāšanā nodošanas vietās un attieksmē pret būvgružu nonācšanu dabā. Rīgas Stradiņa universitātes pētniece un lektore Diāna Kiščenko norāda, ka līdzīga tendence novērojama arī citviet Eiropā. Pētījumos to mēdz dēvēt par "zaļo

dzimtes plaisu" ("green gender gap"). Sievietes biežāk nekā vīrieši pauž satraukumu par vides jautājumiem, izjūt personisku atbildību un ikdienā ievēro videi draudzīgākus paradumus, tostarp šķiro atkritumus un tos atbilstoši nodod.

Jūlija beigās Vecpiebalgas muižā norisinājās konference **"Sievietes Piebalgas kultūrtelpā: personības un mantojums"**, kurā tika izgaismoti Vidzemes augstienes izcilo sieviešu dzīvesstāsti un veikums. Starp konferencē godinātajām bija literātes, tulkotājas, vēsturnieces un citādi ievērojamas sievietes, kuru darbu pētnieki vērtē kā nozīmīgu Latvijas attīstībā, tostarp Lizete Skalbe, Mudīte Austriņa, Angelika Gailīte, Dzidra Kuzmane, Marianna Bergmane un Marianna Zīle-Graubiņa.

"Satori" publicēta saruna ar Berlīnes Brīvās universitātes **antropoloģi Aniku Kēnigu (Anika König)**, kura pēta **transnacionālo reprodukciju** un jūnijā piedalījās simpozijā "Reproduktīvā veselība nestabilās demokrātijās". Pētniece specializējusies surogācijas un ar to saistīto procesu analīzē, vērtējot kara, Covid-19 un citu notikumu ietekmi uz surogāciju, tās ētiskajiem un praktiskajiem izaicinājumiem. Pētot surogāciju, atklājies, cik neredzami ir cilvēki šajās sistēmās un kādā mērā digitālais laikmets dod jaunas iespējas un pašnoteikšanos gan paredzētajiem vecākiem, gan sievietēm, kuras vēlas būt surogātmātes. Ar pētnieci sarunājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja komunikācijas speciālists Māris Šteinbergs.

Rasa Jansone **recenzijā par Ingas Melderes un Elīnas Vītolas izstādi "Sievietes būve" mākslas telpā "TUR"** raksta par vēsturisko kontekstu mākslinieču izvēlētajiem darbiem un novērtē koprades un kopienas saišu nozīmi, kas ietverta instalācijā un ir pretstatīta "vientuļā ģēnija" idejai, kas vēsturiski bijusi īsta mākslinieka pazīme.

Lī Ašmane rakstā "Satori" **skaidro, kas ir starpdzimums** (angliski – *intersex*), kā to redz vai neredz Latvijas valsts un sabiedrība, un kāda loma tajā ir dzimumu stereotipiem. Ašmane ne tikai skaidro starpdzimuma cilvēku tiesības un realitāti Latvijā, bet liek arī lasītājiem uzdot sev jautājumus par to, kā mēs uztveram sievietes un vīriešus un kur šajā telpā atrodas cilvēki, kuriem bioloģija nav piešķīrusi skaidru lomu jau piedzimstot.

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

AUGUSTS 2026

Labklājības ministrija

Eiropā un pasaulē

Eiropas dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) mājaslapā pieejamas vairākas noderīgas publikācijas. **Ziņojumā par dzimumu līdztiesību drošības nozarē** apskatīti jaunākie dati, kas liecina par joprojām pastāvošu nevienlīdzību lēmumu pieņemšanā gan Eiropā, gan starptautiskajās organizācijās. **Metodiskajā ziņojumā par sievietēm un vīriešiem lēmumu pieņemšanā** definēta metodoloģija un datu ieguves un apstrādes metodes, kas ļauj analizēt esošo situāciju, salīdzināt to ar iepriekšējo gadu datiem un modelēt nākotnes pārmaiņas. **Rīcībpolitikas apskatā** tiek sniegtas rekomendācijas par dzimumu līdztiesības aspektu integrēšanu nākamajā Daudzgaļu finanšu shēmā un tās finansēšanas instrumentos.

Eiropas čempionātā vieglatlētikā pirmo reizi starptautiska mēroga pasākumā izmantotas jūnijā publicētās **Eiropas Raidorganizāciju apvienības vadlīnijas** cieņpilnai ziņošanai par sieviešu sasniegumiem sportā. Vadlīnijas izstrādātas sadarbībā ar sportistēm, un to mērķis ir samazināt sieviešu sportistu seksualizēšanu un seksualizēta materiāla izplatīšanu medijos.

Austrālijā **Melburnas universitāte veikusi pētījumu**, aptaujājot jauniešus un pieaugušos par dzimumu līdztiesību, tiešsaistes ietekmi un galējo ekstrēmismu. Pētījums raisījis bažas tā autoru vidū, jo aptaujas rezultāti parāda, ka tieši jaunākiem cilvēkiem ir negatīvāka attieksme pret līdztiesības jautājumiem, un šī attieksme arī ietekmē jauniešu interesi par vardarbīgu ekstrēmismu. 24,7% aptaujāto jauno zēnu uzskata, ka feminisms ir kaitīgs sabiedrībai un, ja nepieciešams, tas ir jāapkaro arī vardarbīgi. Vairākos jautājumos, piemēram, par to, vai vīrietim laulībā pienākas sekss pat tad, ja sieviete to nevēlas, jaunas meitenes piekrita biežāk nekā vecākas sievietes. Autori aicina pievērst uzmanību tam, cik ātri bērni saskaras ar mizogīniju, un novērst tās izplatību, cik ātri vien iespējams.

Kopenhāgenas universitātes pētījums par akadēmiķu pārcelšanos uz citām valstīm pētniecības nolūkos liecina, ka sievietes daudz retāk nekā vīrieši izvēlas strādāt un dzīvot ārvalstīs. Turklāt arī tad, ja viņas pārceļas, tādi ieguvumi no šīs mobilitātes kā kopējais publikāciju daudzums un publikācijas respektablos žurnālos ir mazāki nekā vīriešiem. Pētījums atklāj, ka sieviešu iespējas strādāt un veidot karjeru ārzemēs biežāk ierobežo ģimenes un aprūpes pienākumi, nepieciešamība saskaņot pārcelšanos ar partnera karjeru, kā arī nepietiekams praktiskais atbalsts no universitātēm.

Organizācija “Reset Tech” un centrs “Equimundo” kopīgi publicējuši ziņojumu **“Krāpšanas ekonomika” (“The Grift Economy”)**, kas vērtē kustības un organizācijas digitālajā vidē, kuras vērstas uz jauniem, ievainojamiem vīriešiem. Šajās kustībās novērojama izteikta jauno vīriešu nedrošības un bailu izmantošana dažādu produktu, lekciju, programmu un aplikāciju pārdošanai, kas nereti ne tikai nepalīdz mērķauditorijai justies labāk, bet pat pasliktina pašsajūtu un veicina atstumtību. Ziņojums fokusējas uz šo kustību ekonomisko ietekmi gan uz tās mērķauditoriju, gan plašāku sabiedrību.

“MenEngage Alliance” tīkla rīkotajā simpozijā Mombasā, Kenijā, jaunieši tikās, lai **diskutētu par reproduktīvo veselību un tiesībām**. Dalībnieki novērtēja, ka simpozijā vīrieši un zēni nebija iesaistīti tikai, lai būtu klāt, bet piedalījās un bija aktīvi visa simpozija laikā. Šī pieeja, dalībniekuprāt, nepieciešama katrā solī, plānojot reproduktīvās veselības aprūpi – uztvert jaunus vīriešus kā vērtīgus dalībniekus, veicinot veselīgas vīrišķības idejas.

Vairākos ārvalstu laikrakstos publicēti raksti par vīriešu mentālo veselību un iederēšanos mūsdienu sabiedrībā. Terapeits Metjū Vilners (*Matthew Wilner*), kurš specializējas darbā ar vīriešiem, **raksta laikrakstam "The Guardian"** par praksē novēroto tendenci vīriešiem lūgt palīdzību saistībā ar dusmām vai nejūtību, neatpazīstot patiesās problēmas – identitātes un dzīves jēgas trūkumu mainīgā pasaulē. Žurnāla "*Psychology Today*" tiešsaistes versijā **profesors Džozefs E. Deiviss (Joseph E. Davis)** **raksta** par pētījuma noslēguma secinājumiem un krīzi, kas šķietami globāli skārusi jaunus vīriešus.

BBC ziņo par Lielbritānijas jauniešu bezdarbu, norādot, ka ievērojami vairāk bezdarbu jūt tieši jauni vīrieši. Starp iemesliem minēti dažādi faktori – gan nodokļu politika, gan tradicionālo darbavietu samazinājums, gan prakses shēmu trūkums. Lielbritānijas valdība īsteno jauniešu nodarbinātības programmu, kas nākamo trīs gadu laikā ar pirmajām darba vietām cer nodrošināt līdz 90 000 jauniešus.

Laikraksts "The Guardian" publicējis ar roku rakstītas vēstules no tīņu vecuma meitenēm, kuras pēc Marokas robežas šķērsošanas atrodas Seutā, Spānijas anklāvā Āfrikas kontinentā. Meitenes, kas dzīvo nedrošos apstākļos un pakļautas vardarbības riskam, savās vēstulēs skaidro, kāpēc bija gatavas riskēt un šķērsot robežu labākas dzīves meklējumos.

Popmūziķe *Olivia Rodrigo* **savā festivālā augusta beigās** pulcēja dažādas mūziķes un mūziķu grupas, visu festivāla peļņu ziedojot dažādām labdarības iniciatīvām vai NVO, kas darbojas sieviešu un bērnu aizsardzībā. **Festivālā "Daisy Chain Fields"** piedalījās arī māksliniece *Sarah McLachlan*, kas deviņdesmitajos gados rīkoja līdzīgu festivālu "*Lilith Fair*", cīnoties pret seksismu mūzikas industrijā. Miljonāre *Melinda French Gates* apsolījusi dubultot festivāla ziedoto summu, un kopā labdarībai tiks ziedoti 20 miljoni dolāru.